

Zihálva, lélekvesztve és félelemtől gyötörve menekülni egy országból, az egykori élettől, az ismerni vélt éntől, majd pedig eljutni a megnyugvást egyáltalán nem jelentő határig. De hol ez a határ? Milyen érzés határon lenni? Mit jelent egyáltalán maga a szó: határ? Böszörményi Zoltán új regényének, az idei könyvhétre megjelent *Regál*nak nemcsak központi fogalma, témája, de helyszíne is a határ, vagyis a Regál – visszafelé olvasva: láger.

Juhász Krisztina 57

TEJFEHÉR KÖDBEN ÁLLNI

Böszörményi Zoltán: *Regál*

És hogy e két szót milyen hajszálvékony rés választja el egymástól, azt a Böszörményi-könyv oldalról oldalra fedi fel olvasója előtt, hiszen a mű egy országokat elválasztó, zárt világot mutat be a maga rendszerével, szabályaival és a falak közé rekesztett emberi sorsaival, kapcsolataival együtt. Mind ezt teszi a diktatórikus hazájából menekülni kényszerülő én-elbeszélő mesélése által, aki egy jobb élet reményében bízva kel útra, hogy egy másik országban keresse maga és családja boldogulását.

A *Regál* a nyugtalanság könyve. Sötétben megtenni a menekülés első remegő lépteit, elindulni az ismeretlen országhatár felé – a regény rögtön behúzza olvasóját nyomasztó mondatai közé. Az egyes szám első személyben megszólaló hős belső félelmei, és a mű egészére jellemző szorongó érzés már az első lapon, a néhány soros leírásban erőteljesen jelen van: „Úgy teszek, mintha észre sem venném a két előreálló szuvas fogát. // Arcomhoz hajol. Érzem áporodott, fokhagymaszagú leheletét. // Szűrős tekintetét a szemembe fúrja, mint aki ki akarja égetni világát. // Nem mozdulok. Tűröm, hogy szavaival korbácsoljon, a szívembe röptse gyűlöletének nyilait. Megbénítsa akaratomat, elszívja maradék bátorságomat, a félelem lavináját zúdítsa rám.” A továbbiakban nemcsak a leírások keltik ezt az érzést, hanem sokkal inkább maguk a Regál falai között zajló események. Addig azonban apró, megfontolt lépésekkel halad a regény. A szerkezet összhangban van az elmesélt történettel. Menekülésekor még elevenen élnek a narrátor gondolataiban és egész testében az elhagyott család, valamint a szökés előtti napok eseményei, így folyamatosan egymásba játszik múlt és jelen. Ez állandó rekonstrukcióra készíti a *Regál* olvasóját: újabb és újabb töredékek segítenek abban, hogy a jelen történéseit a múlt tükrében, azzal együtt lássuk és olvassuk. Fokozatosan oldódik a hiányérzet, amelyet a regény kezdete szándékosan okoz.

Míg a kezdetre jellemző állandó idősíkváltkozások, a minduntalan felbukkanó emlékfoslányok kikerekítik a történetet, addig a narrátor belső monológjai sokkal mélyebbre visznek. Egy másik dimenzióban terjesztik ki a

Regált. A fizikailag nem érzékelhető, mégis jelen lévő belső válaszfalakat mutatják be. A határvonalon álló ember kétségbeejtő léthelyzetének sorai ezek: „Van-e határ? Vagy csak a képzeletem játéka az egész? Ott van a határnak nevezett valami, ott elől, a fekete éj selymébe öltözve. A határ az, amit át kell lépnem. Meg kell járnom, átjutnom rajta. Valami különleges határ, világokat választ el.” Nem egyszerűen a testbe zárt lélek kivételése ez, több annál. Líra a prózában. Merthogy Böszörményi Zoltán könyve – a sokszor brutális és durva események, szavak mellett – ezúttal sem mentes az érzékenységtől. Különösen akkor nem, amikor az önvizsgálat kerül előtérbe: „nincs már erő, érzem, a gondolatban sem, csak a nyugalom, a nyugalom vonszolja magát ólomnehéz pilláim között”.

A *Regál* falakkal körbezárt terület, börtön. Az országukat elhagyó, külföldre (Amerániába, Kadániába, Autérliába) menekülni akaró férfiak és nők gyűjtőhelye. Olyan színtér, ahol, bár mikroközösségek alakulnak ki és állnak sokféle kapcsolatban egymással, mégis mindig „egyéni harcról, magányos farkasok küzdelméről van szó.” Idegenek között, kiszolgáltatva, addig ismeretlen szabályok szerint kell, ha átmenetileg is, élhető életet kialakítani. Ennek sokszínű ábrázolása a könyv, hiszen annak ellenére, hogy a regénytér viszonylag gyorsan egyetlen helyszínre korlátozódik, ekkor kezd igazán kiszélesedni a mű világa. A *Regál* küszöbét átlépve minden egyes újonnan érkező agresszivitással, kegyetlenséggel, embert próbáló helyzetekkel szembesül. És hogy ki hogyan képes mindezt feldolgozni, elviselni? Azt is láthatjuk. A regény több szereplő élettörténetének részleteivel ismertet meg, így tanúi lehetünk annak, hogyan boldogul ugyanabban a környezetben a diplomával rendelkező Matekos, a nyolc elemít végzett Fiú, vagy miként éli át megaláztatásait az én-elbeszélő. Van, aki a *Regált* hagyja el, míg más önmagát: „Fénylagútban bolyongok. Minden kézzelfogható eltűnik előlem. A köd és a fény képlékeny keverékében állok, vagy csak vélem, hogy ott vagyok, miközben egyre messzebb és messzebb kerülök önmagamtól, az ismerős lénytől, aki egyszer voltam. A súlytalanság álmot hordozó röppályáján ellenőrizhetetlen zuhanásban, vagy emelkedésben, egyre táguló térben lebegek.”

A *Regál*, bár lakóinak nap mint nap rettegniük kell, hogy mit hoz a holnap, mégsem csak a sötétségről és a pesszimizmusról szól. Böszörményi Zoltán könyvében képes megvetni lábát a remény, az emberség, és emiatt nem válik a mű egysíkúvá. Mindenki a maga módján alakítja ki saját működő rendszerét, teszi elviselhetővé az elviselhetetlent a *Regál* falain belül. Ki az érzelmektől mentes szexualitásba (Bajuszos, Szőke, Matekos), ki a monoton munkába menekül gondolatai és a nyomasztó magány elől (az elbeszélő, Kopasz). És a regény átveszi önnön történetének ritmusát, mert amint kialakul a falak közötti rend, úgy válik a szöveg is egyenes vonalúvá. A mű elején

az olvasónak még össze kell raknia fejében a történetet, a vége felé haladva viszont a lineáris történetmondás lesz uralkodó, megszűnik az idősíkok váltakozása. Egyre ritkulnak a lírai légysággal átítatott mondatok is, amelyek az elején oldották a könyv nyomasztó hangulatát. Ennek ellenére a *Regál* elbeszélőjének sorsa, lelkiállapota az utolsó sorig feszült olvas- 59 mánná teszi a regényt.

Böszörményi Zoltán új kötete egy kimondatlan időszak lenyomata. Sem évszámok, sem valós nevek, helyek nem jelzik a kommunizmus korszakát. Kizárólag utalások körvonalazzák a regény történeti idejét. Mintha időtlen akarna lenni a *Regál*. De jól is van ez így. Mert hisz az idegentől való félelem, a szorongás érzése nem évszámokhoz kötött. Átküzdeni magunkat a kilátástalan helyzeteken, szembesülni a bőr alatt lapuló én törékenységével, nem dátumhoz kötött. Nincs szükség számokra ahhoz, hogy megtapasztaljuk, mit is jelent tejfehér ködben állni. (*Ulpius-ház, Bp. 2011*)

Új Forrás 2011/9 – Juhász Krisztina: Tejfehér ködben állni
Böszörményi Zoltán: *Regál*

